

New Sound 51, 1/2018

by Radoš Mitrović
University of Arts in belgrade
Faculty of Music
Department of Musicology

**Nada Kolundžija, *Breathing In/Breathing Out:*
*A Little Anthology of Piano Music (1914–2014)***

Pianist Nada Kolundžija has been tirelessly exploring the disparate and diverse world of music created in a contemporary context for decades. Seeking a specific poetic framework that would satisfy her artistic requirements, she reveals her own sensibility and aesthetic credo by her choice of program. In that sense, Nada Kolundžija manages to build an *aura* of authenticity already on the primary level of material selection, which most often moves between a tendency towards specific, often intimate and extremely sensitive treatment of the instrument, and an examination of new sound and experiment. In addition to being inclined towards unique authorial approaches she shows great courage in her own artistic endeavors – instead of *reproduction* she chooses interpretation, i.e. performance. However, although transgression might be a common feature of her performances, it is not for the sake of excess itself. On the contrary, she actually seeks out and finds transgression within contemporary music, which leads to inclusion rather than exclusion of her audience.

We can register all the above in Nada Kolundžija's latest musical effort – a compact disc triptych published under the title 'Breathing In/Breathing Out, A Little Anthology of Piano Music 1914 – 2014'.¹ This project is related to a cycle of performances held on 27 May, 7 June and 7 August 2014 under the title 'My Little Concert Anthology of Piano Music', in which Nada Kolundžija presented the pieces that found their way to this CD release. It is evident from the very title of the CD triptych – 'An Anthology' – that this represents a personal choice of her own work based

¹ About the title of the CD, Nada Kolundžija wrote: 'I took the title of the anthology Breathing in/Breathing out from the eponymous film. In the period when I was conceiving the project, I was very involved with the practice of conscious breathing. Not only is breathing, of course, inseparable from life, but also from the performance of a piece of music. Inhaling, exhaling, I brought to life these scores that can choose their own paths'. Nada Kolundžija, *Breathing In/Breathing Out: A Little Anthology of Piano Music (1914–2014)*, Ivana Miladinović Prica (ed.), Belgrade, Vertical Jazz, 2017, 120.

on specific criteria and aesthetic taste. As stated in one of the definitions of the term ‘anthology’: ‘the taste of time and the awareness of (...) the past is manifest in anthology’.² In this sense, when viewed through the prism of her affinities, the works presented by Nada Kolundžija are *witnesses* of one time. Bearing in mind the choice of compositions, it presents us with a specific past – a history that begins with Éric Satie and then branches off in several directions with divergent end points. Although we can recognise certain common features of the work in terms of often simplified and repetitive structure, reduced and transparent factures, as well as an aesthetic that leans towards (post)minimalism, all works are based on specific poetic bases that lead to different sound results – Cage-like experiments, Pärt-like ‘confessions’... This anthology also presents us with a history of disparate auditory atmospheres from coffee cabarets (with Satie) to the informational ‘noise’ of contemporary media (with Jacob TV); as well as with the history of ‘experimental’ music, which is represented through several somewhat connected pieces, focalised through the work of John Cage. On closer inspection a certain dramatic logic and thematic connection becomes evident, at least at a micro-level.

In this sense, the first CD contains works dedicated to someone,³ i.e. with a certain melancholy character, as well as works containing a prayer atmosphere, communicating a certain mysticism.⁴ The piece that distinguishes itself by its character is Cage’s Sonata III, which has its meaningful function in the context of the idea of a *personal anthology*, as a personal dedication to the author whose oeuvre marked the work of Nada Kolundžija.

The second CD mainly contains works that follow patterns of popular genres or classical forms,⁵ with the kind of resting spots in the works of Ivana Stefanović and Meredith Monk. The third CD is dedicated to piano transgressions – a prepared piano⁶ (or for two pianos tuned a quarter-tone

² <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=3144>

³ Miloš Raičković: *Nadjino kolo*, *Waiting for C-A-G-E*; Janis Kyriakidis: *Fofi and Michalis*, for music box; Arvo Pärt: *Für Alina*, *Für Anna Maria*, *Variationen zur Gesundheit von Arinuschka*; David Lang: *Wed (In Memory of Kate Ericson)*.

⁴ George Gurdjieff/Thomas Alexandrovich de Hartmann: *Meditation*, *Holy Affirming*, *Holy Denying*, *Holy Reconciling*, *Prayer and Despair*, *Religious Ceremony*. Although Galen H. Brown’s piece *God is a Killer*, for piano and tape, is based on the speech of a religious preacher, it is actually a kind of postmodernist game played in a post-minimalist technique.

⁵ Louis Andriessen, *Deuxieme chorale*, for music box; William Duckworth: *Tango Voices*, Eric Satie: *Le Tango perpétuel* (from *Sports et divertissements*), Scott Pender: *Tango: Ms. Jackson Dances for the People*, Toby Twining: *Nightmare Rag*, for piano and toy piano, *Satie Blues* for piano and toy piano, Anton Bagatov: *Waltz, E minor*, Lola Perrin: *Piano suite I*, Philip Glass: *Etude No. 1*, *Etude No. 5*, *Etude No. 6*, Leon Miodrag Lazarov Pashu: *Waltz*.

⁶ John Cage: *Sonata XIII*, Vuk Kulenović: *God with the Moon in His Hair (One Appearance of God Shiva)*.

apart in Jasna Velickovic's piece *Sputnik*) or a combination of piano and electronics⁷ i.e. a boombox (in the work by Jacob ter Veldhuis: *The Body of Your Dreams*). The work of Conlon Nancarrow is distinctive in this context, although he also treats the instrument in a specific way, insisting on its mechanics and artificiality.⁸

What constitutes a special curiosity of this album is a program booklet, which has the features of a kind of monograph. Musicologist Ivana Miladinović Prica, as the editor of this edition, committed herself to preparing a book aimed at shedding light on the poetic views of those authors whose compositions are on discs, through their own personal statements, while the creative positions of Nada Kolundžija are represented with several essayistic notes.

As stated in the introduction to the book, the questions the composers were asked were: 'How did you work on the piece that is included in this Anthology? What place does piano music occupy in your entire compositional output and what is your general attitude towards the piano? How would you describe your compositional method? In your opinion, what is the most interesting characteristic of contemporary music?'⁹

While some authors did not answer all the questions, the insights obtained from their answers are extremely important for understanding their poetics and the works on the CD. The carefully selected questions and answers bring readers closer to the creative intentions of the composers, but also provide us with a wider picture to comprehend the time in which they were created. The views of composers of contemporary music are especially important in this sense, since they reveal to us the prevailing attitude that contemporaneity is fluid and un-centrised, i.e. as Ivana Stefanović emphasises, that in music 'nothing and nobody dominates. Only the wealth of diversity'.¹⁰

This book also brings readers closer to the work of Nada Kolundžija through texts by Ivana Miladinović Prica, Nikša Gligo, Zorica Premate, Ana Kotevska and Miodrag Šuvaković. Through an extremely informative text, entitled *Music as a Living Space – On Nada Kolundžija's Pianism*, Prica drew a map of the rich and very unusual creative path of Nada

⁷ Miroslav Savić: *For Nada*, for piano and electroacoustic ambient live, Katarina Miljković: *Forest IV*.

⁸ Canon A and Canon C.

⁹ Nada Kolundžija, *Breathing In/Breathing Out...*, op. cit., 125.

¹⁰ *Ibid*, 145.

Kolundžija. She moved from piano studies with professors Dušan Trbojević and Zoltán Kocsis, to large projects of performing Schoenberg's integral piano opus, as well as Sonatas and Interludes for prepared piano by John Cage, to intensive engagements at the Zagreb Biennale and cooperation with the generation of so-called 'other new music' authors, to thematic concerts she gave in the 2000s. Prica describes Kolundžija's versatile music interests in a lucid way, pointing out that she never lost touch with the traditional repertoire, but that '(...) by performing primarily the music of her time, whilst changing herself in the course of more than four decades of creative work, Nada Kolundžija passionately and lovingly untangles and unwinds the 'skein' of contemporary art music; she follows the interconnected threads, the nodes of musical events, some loose ends. Like a nomad, she moves through various musical landscapes and cultures, exploring the fringes, 'empty spaces', isolated 'pockets', and then returns to the familiar, already traversed paths, illuminating them with new light'.¹¹

In her text *A Little House Made of Music* musicologist Zorica Premate notes the interconnections of the album program, pointing to the pianist's artistic manner of 'treating a concert like a mosaic which is built around the first chosen piece [...], with all the other works brought into relation with it; and while the interrelationship of the musical works grows and flourishes, the creative powers of the artist also open up to comprehension, understanding and enjoyment'.¹²

Nikša Gligo also wrote about this 'creative power', emphasising the long-standing cooperation he had with the artist at the Zagreb Biennale; and Ana Kotevska who, through an intimate, informal epistolary form summarised her friendship with Nada Kolundžija and the experiences of listening to her performances.

Finally, Miodrag Šuvaković's text *Experimental and/or Tactical Pianism!* points to the position of the artist as an 'accomplice of contemporaneity', whose commitment ranges from 'the piano performance towards playing the piano in performative conditions, and then, occasionally, returning to the canonised pianism in the manner of a piano reformer'.¹³ In fact, Šuvaković points to 'transgression' as an important determinant of the interpretive practice of Nada

¹¹ Ibid, 179.

¹² Ibid, 193.

¹³ Ibid, 198, 199.

Kolundžija, who in the manner of a ‘comrade of time’ (as Boris Groys defined contemporary artists) achieves consistent, multilayered communication with contemporaneity.

Without a doubt, this anthology represents a significant testimony of Kolundžija’s creative poetics and of a possible view of our time, expressed in sound with an authentic and anthological selection of musical vignettes.

Translated by Dragić Cvjetinović

Нада Колунџија: *Удах/издах, Мала антологија музике за клавир (1914–2014)*

Пијанисткиња Нада Колунџија већ више деценија неуморно истражује диспаратан и разнолик свет музике стваране у савременом контексту. Трагајући за специфичним поетичким оквирима који би задовољили њене уметничке пориве, она нам, самим избором програма, открива сопствени сензибилитет и естетички кредо. У том смислу, већ на том примарном нивоу избора материјала, који се најчешће креће између тежњи ка специфичном, често интимном и изузетно сензитивном третману инструмента, и испитивању нове звуковности и експерименту, Нада Колунџија успева да изгради ауру аутентичности. Поред наклоности ка, такође јединственим ауторским приступима, она и у сопствена уметничка прегнућа утискује жиг смелости – уместо *репродукције*, опредељује се за интерпретацију тј. перформативност. Међутим, иако је трансгресија честа одлика њених извођења, ексцесност сама по себи то свакако није. Напротив, она заправо тражи и проналази трансгресије у оквиру савремене музике, које воде ка слушалачкој инклузији, а не ексклузији. Управо се све наведено може регистровати и у последњем музичком подухвату Наде Колунџије – серији од три компакт диска објављеној под називом

Удах/Издах, Мала антологија музике за клавир (1914–2014).¹⁴ Реч је о пројекту који је повезан са циклусом концерата одржаних 27. маја, 7. јуна, и 7. августа 2014. године под називом *Моја мала концертна антологија музике за клавир*, а у оквиру којих је Нада Колунџија представила дела која су се нашао и на ЦД издању. Сам назив серије компакт дискова – *антологија*, указује на то да је на делу лични избор композиција који је заснован на одређеним критеријумима и естетичком укусу. Како је наведено у једној од дефиниција саме речи антологија: „у антологији се очитује укус времена и свест о (...) прошлости“.¹⁵ У том смислу, Нада Колунџија је представила дела која, сагледана кроз призму њених афинитета, представљају сведочанства једног времена. Имајући у виду избор композиција, она нам представља једну специфичну прошлост – историју, која почиње Сатијем (Éric Satie) и која се затим рачва у неколико праваца, имајући дивергентне исходишне тачке. Иако се препознају одређене заједничке одлике делâ у погледу често симплификоване и репетитивне структуре, сведене и прегледне фактуре, али и естетике која инклинира (пост)минимализму, сва дела су заснована на специфичним поетичким основама, које воде ка различитим звучним резултатима – кејџовским експериментима, пертовским „исповестима“... Ова антологија нам представља и историју диспаратних звучних атмосфера, од кафе кабареа (у делу Сатија) до савремене медијске информационе „буке“ (у делу Јакоба ТВ-а /Jacob TV/), као и историју „експерименталне“ музике која је представљена посредством мање или више блиских остварења чију фокалну тачку представља рад Џона Кејџа (John Cage). Уколико се сагледа избор композиција, може се уочити извесна драматуршка логика и тематска повезаност, макар на микроплану. У том смислу, на првом ЦД-у се налазе махом остварења која су посвећена некоме,¹⁶ тј. која садрже меланхолични карактер, као и дела која садрже молитвену атмосферу, пледирајући

¹⁴ О самом називу *Удах/издах*, Нада Колунџија је напоменула следеће: „Наслов антологије (...) преузела сам из истоименог филма. У периоду у коме сам смишљала ову антологију и радила на њој, интензивно сам се бавила вежбама свесног дисања. Дисање је важно у медитацији и неодвојиво од живота, али и од музичког дела. И тако сам, удишући и издишући, оживљавала партитуре које сада могу да иду својим путем.“ Нада Колунџија, *Удах/Издах, Мала антологија музике за клавир (1914–2014)*, Ивана Миладиновић Прица (ур.), Belgrade, Vertical Jazz, 2017, 9.

¹⁵ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=3144>

¹⁶ Милош Раичковић: *Нађино коло, Чекајући С-А-Г-Е*; Јанис Кирјакидис (Janis Kyriakidis): *Gogi and Michalis*, за музичку кутију; Арво Перт: *Für Alina, Für Anna Maria, Variationen zur Gesundung von Arinuschka*; Дејвид Ленг (David Lang): *Wed (In Memory of Kate Ericson)*.

на извесну дозу мистичности¹⁷. Дело које се издваја по карактеру, јесте Кејцова Соната III, која пак, у контексту идеје о *личној антологији*, има своју значењску функцију, као лична посвета аутору чија су дела обележила рад Наде Колунције.

Други ЦД садржи углавном дела која прате обрасце популарних жанрова или класичних облика,¹⁸ са својеврсним одморишним тачкама у делима Иване Стефановић и Мередит Монк (Meredith Monk), док је трећи ЦД посвећен клавирским трансгресијама – препарираним клавиру¹⁹ (или звучањем различито наштимованих клавира у делу *Спутњик Јасне Величковић*) или комбинацији клавира и електронике²⁰ тј. бумбокса (у делу Јакоба тер Велдхајса /Jacob ter Veldhuis/: *The Body of Your Dreams*). Дело Конлона Ненкероуа (Conlon Nancarrow)²¹ се у овом контексту издваја – мада и оно третира инструмент на специфичан начин – инсистирањем на његовој механичности тј. артифицијелности.

Оно што представља посебан куриозитет албума, јесте програмска књижица, која, заправо, има одлике својеврсне монографије. Музиколог Ивана Миладиновић Прица, као уредник издања, посвећено је приступила приређивању књиге која има за циљ осветљавање поетичких становишта ауторâ чије се композиције налазе на дисковима, посредством њихових личних исказа, као и стваралачке позиције Наде Колунције кроз неколико есејистичких забелешки. Драгоцени увиди у композиторске интенције представљени су кроз одговоре аутора на неколико питања која гласе: „Како је изгледао ваш рад на композицији која је ушла у ову Антологију? Где је музика за клавир у вашем укупном стваралаштву, и какав је уопште ваш однос према клавиру? Како бисте описали

¹⁷ Георгије Гурцијев / Томас де Хартман: *Meditation, Holy Affirming, Holy Denying, Holy Reconciling, Prayer and Despair, Religious Ceremony*. Иако је дело Галена Х. Брауна (Galen H. Brown), *God is a Killer*, за клавир и траку, засновано на снимку говора проповедника, те може да се повеже са одређеном религијском поруком, оно је заправо својеврсна постмодернистичка игра, реализована посредством постминималистичке технике. У том смислу, ово дело се поетички разликује од осталих остварења.

¹⁸ Луј Андресен (Louis Andriessen), *Deuxieme chorale*, за музичку кутију; Вилијам Дакворт (William Duckworth): *Tango Voices*, Ерик Сати: *Le Tango perpétuel* (из *Sports et divertissements*), Скот Пендер (Scott Pender): *Tango: Ms. Jackson Dances for the People*, Тоби Твајнинг (Toby Twining): *Nightmare Rag*, за клавир и клавир-играчку, *Satie Blues* за клавир и клавир-играчку, Антон Багатов: *Валцер, Ми минор*, Лола Перин (Lola Perrin): Piano suite 1, Филип Глас (Philip Glass): Etude No. 1, Etude No. 5, Etude No.6, Леон Миодраг Лазаров Пасху: *Валцер*.

¹⁹ Џон Кејц, Соната XIII, Вук Куленовић: *Бог са месецом у коси (Једна појава бога Шиве)*.

²⁰ Мирослав Савић: *За Наду*, за клавир и електроакустички амбијент уживо, Катарина Миљковић: *Шума IV*, за клавир и електронику.

²¹ *Canon A* и *Canon C*.

свој композициони поступак? Шта сматрате најзанимљивијом карактеристиком савремене музике?“²² Иако нису сви аутори одговорили на сва питања, увиди који су добијени њиховим одговорима изузетно су значајни за разумевање њихових поетика и конкретних дела која се налазе на ЦД-у. Пажљиво изабрана питања и одговори, на адекватан начин приближавају читаоце стваралачким замислима композитора, али дају и ширу слику за разумевање времена у коме стварају. У том смислу, посебно су значајни ставови композитора о савременој музици, будући да нам откривају преовлађујуће мишљење да је савременост флуидна и нецентрирана тј. да у музици, како то наглашава Ивана Стефановић, „ништа и нико не доминира. Само раскош разноврсности“.²³

Ова књига, такође, приближава слушаоцима рад Наде Колунције у текстовима Иване Миладиновић Прице, Никше Глиге, Зорице Премате, Ане Котевске и Миодрага Шуваковића. Кроз изузетно информативан текст насловљен *Музика као простор за живот – о пијанизму Наде Колунције*, И. Прица је исцртала мапу стваралачке путање Наде Колунције, која је богата и посве несвакидашња.²⁴ Она се кретала од студија клавира код професора Душана Трбојевића и Золтана Кочиша (Zoltán Kocsis), великих пројеката извођења интегралног клавијирског опуса Шенберга (Arnold Schönberg), као и циклуса Соната и интерлудијума за препарирани клавир Џона Кејда, преко интензивног ангажмана на Загребачком Бијеналу, и сарадње са генерацијом аутора тзв. „друге нове музике“, до тематских концерата реализованих у двехиљадитим годинама. На луцидан начин, Ивана Прица описује свестрано музичко интересовање Наде Колунције, напомињући да је она увек задржавала и везе са традиционалним репертоаром, али да је: „бавећи се првенствено музиком свог времена, и сама се мењајући током више од четири деценије стваралачког рада, с љубављу посвећеника распреда(ла), одмотава(ла) клупко савремене уметничке музике, прат(ећи) међусобно повезане нити, чворове музичких збивања, лабаве крајеве. Попут номада, (Колунција) се креће кроз различите музичке пределе и културе, истражује ободу, празна подручја, изоловане џепове, враћа се на познате већ пређене стазе, обасјавајући их новим светлом.“²⁵ У тексту Зорице Премате *Мала кућа од музике*, ова музикологиња запажа повезаност програма на албуму, указујући на уметнички манир

²² *Удах/издах, Мала антологија музике за клавир (1914–2014)...*, op. cit., 17.

²³ Ibid., 38.

²⁴ Видети: *ibid.*, 73.

²⁵ Ibid.

пијанисткиње да „гради програм попут мозаика, око прве изабране композиције’ (...) а према којој се остале уодношавају, и док нарастају и бокоре се међусобне релације разноврсне музике, отварају се поимању, разумевању и уживању и креативне моћи саме уметнице”.²⁶ О овој „креативној моћи“ писали су и Никша Глиго, у тексту *Пијеч о Нади*, који је акцентовао дугогодишњу сарадњу коју је имао са уметницом у оквиру Загребачког Бијенала, као и Ана Котевска, која је, кроз интимни, неформални исказ епистоле, бираним речима сажела своје искуство слушања, стручног праћења, али и пријатељства са Надом Колунцијом. Коначно, Миодраг Шуваковић је текстом *Експериментални и/или тактички пијанизам*, указао на позицију уметнице, као „саучеснице савремености“, чији се ангажман креће од „пијанистичког извођења ка свирању клавира у условима перформативности и, затим, повремено враћања канонском пијанизму на начин пијанистичког реформатора“.²⁷ Заправо, Шуваковић указује на „преступ“, као битну одредницу интерпретативне праксе Наде Колунције, која као „друг(арица) времена“, како је савремене уметнике дефинисао Борис Гројс (Boris Groys), у свом раду остварује константну, вишеслојну комуникацију са савременошћу. Несумњиво је да је ова Антологија, у том смислу, значајно сведочанство о њеној стваралачкој поетици и о једном виђењу нашег времена, које је на специфичан начин *озвучено*, аутентичним и антологијским избором музичких вињета.

²⁶ Ibid., 87.

²⁷ Ibid., 93.